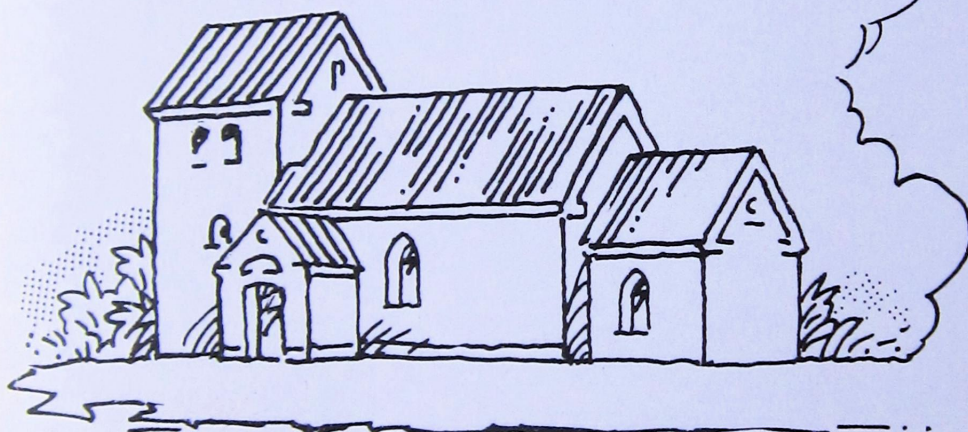

Da Sønder Omme Østersogn

byggede 2 kirker
i 1877

BLÅHØJ KIRKE

FILSKOV KIRKE

Da Sønder Omme Østersogn byggede 2 kirker i 1877

Da

Sønder Omme Østersogn

byggede 2 kirker i 1877

Da Sønder Omme Østersogn byggede 2 kirker i 1877

Oplysningerne hertil er fremskaffet af:

Karen Ærbo Jakobsen
Henning Sørensen
Herluf Nielsen
Aage Jakobsen
Birthe Pedersen
Anna Elise Frøkiær
Knud Guldbrand Jørgensen
Alma Brockdorff

illustrationer:

Hakon Lund Jensen
(c) 2002

Da Sønder Omme Østersogn byggede 2 kirker i 1877

Indledning.

Vilhelm Birkedal der var sognepræst i Sønder Omme fra 1840 til 1849 skrev i en bog på vers om sin tid der blandt andet "at egnens befolkning havde sans for historie. Den sans har egnens befolkning bevaret til i dag.) gamle kirkebøger, i folketællinger og i arkiver har de 'søgt efter oplysninger om dem, der levede før i tiden i Blåhøj og Filskov eller som det hed dengang Sønder Omme Østersogn.

I anledning af at kirkerne har 125 års jubilæum, er vi nogle, som har samlet nogle af disse oplysninger i dette lille hæfte.

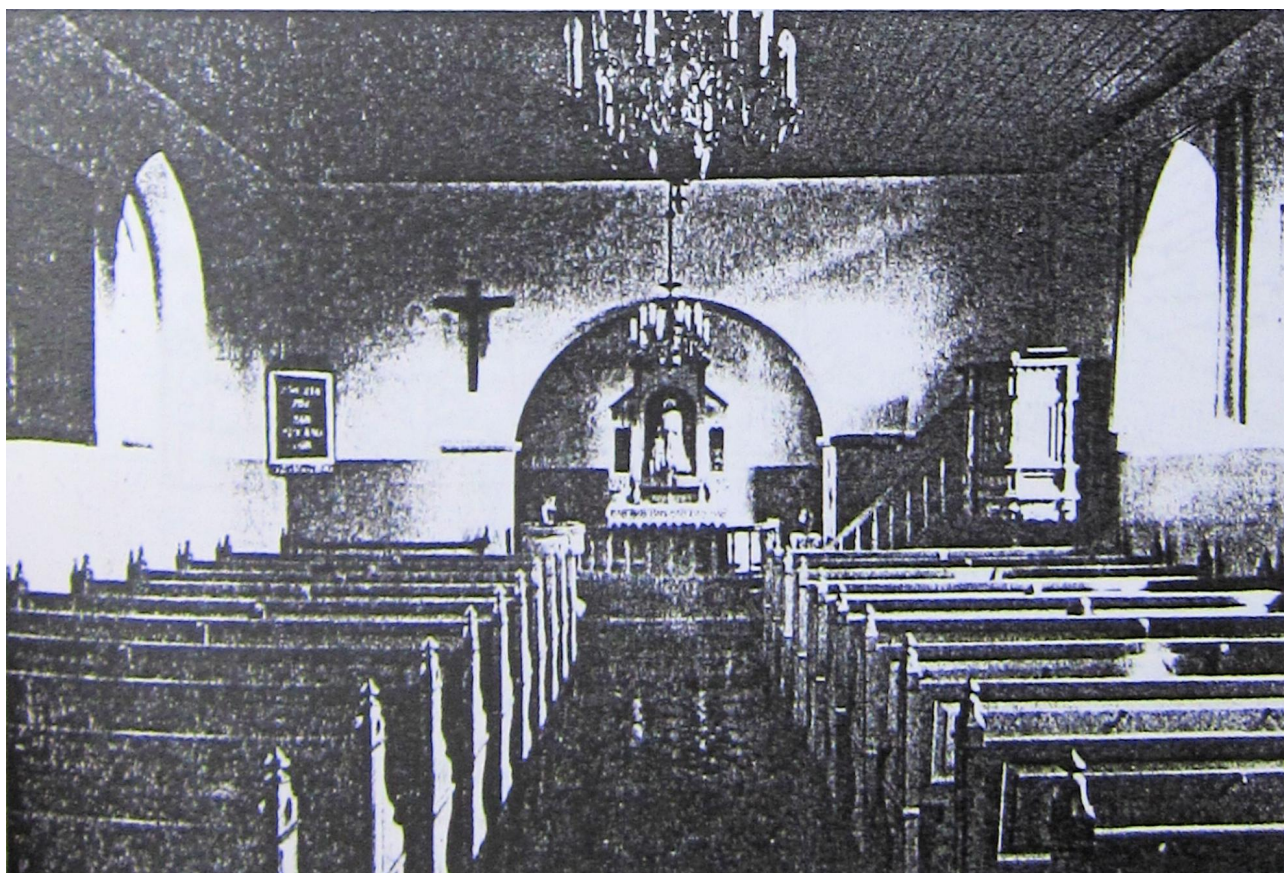
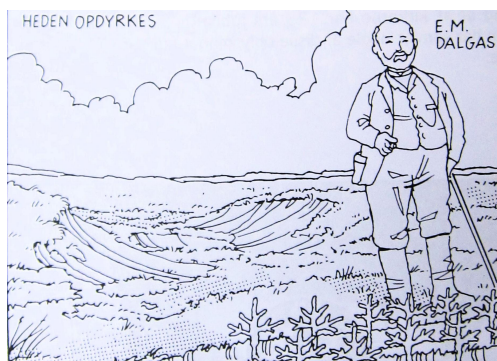

Illustration 1: FILSKOV KIRKE

Kr. Dagblad 9. november 2001:

Erik Norman Svendsen: På intet tidspunkt siden middelalderen er der blevet bygget så mange kirker i Danmark som mellem 1860 og 1940 (indvandringen fra land til by).

Af de 57 Kirker der er opført i København og på Frederiksberg i denne periode er de 54 sognekirker.

Da Sønder Omme Østersogn byggede 2 kirker i 1877

Også i Jylland opførtes mange Kirker i denne periode.

Efter 1840 begyndte opdyrkningen af heden at tage fart. Mange unge par fik et fæstebrev af deres husbond og slog sig ned på en lyngheide. Ofte lagde de nogle rafter op mod en høj og tækkede med lyng. Så havde de tag over hovedet den sommer, medens de lånte husbondens heste eller stude og pløjede lange strimler lyng op. Strimlerne blev lagt ovenpå hinanden til en mur.

Et hus blev skabt til læ for dem og deres ko om vinteren.

Der er eksempler på, at befolkningen i et hedesogn blev seksdoblet fra 1840 til 1870.

Kirker var det småt med. Nok havde der før den sorte døds tid været en del Kirker, men der var ingen mennesker tilbage, så Kirkerne forfaldt.

En af kongerne lod således stenene fra 11 nedlagte kirker blive anvendt til Skanderborg slot.

I 1860'erne vågnede ønsket om at få bygget Kirker, så de lange afstande på 15 km til og fra Kirken kunne blive noget kortere. De første Kirker blev opført på Holmsland klit. Derefter blev der bygget en valgmenigheds kirke i Bøvling.

I 1877 blev så de to Kirker i Blåhøj og Filskov bygget.

I Valdemarenes tid var der blevet bygget en Kirke i Filskov. Den var en af de mest velhavende Kirker i Jelling syssel.

Det fremgår af "Ribe Oldemor", en fortegnelse over bidrag fra Kirkerne i Ribe stift fra 1325.

Hvordan kunne nu denne Kirke som i fortegnelsen kaldes Østergaard Kirke være blevet så velhavende? Det skyldtes forekomsten af myremalm i de store moser. Det var blevet "moderne" at bruge jern efter de mange år, hvor man brugte bronze, og efterspørgslen fra det sydlige Europa var meget stor.

Myremalm var der mere end nok af, og på den tid var der store skove, nærmest ugemmentrængelige, der strakte sig fra østkysten og langt ud mod vestkysten.

Stednavne har næsten altid noget med skov at gøre.

Man brændte trækul og smeltede jernet ud af myremalmen.

Omme Å var dengang meget vandrig, så transporten af jernet videre ud i verden var let.

Den der stod for denne fabrikation, blev kaldt smed. Han fik penge på lommen, byggede sig en stor gård og byggede en Kirke til gården.

Østergården i Filskov lå klods op ad åen og Østergaard Kirken eksisterede i nogle få hundrede år, i hvert fald til efter reformationen i 1536.

Men efterhånden tog det hårdt på skov træerne – lyngen tog over – og pesten "den sorte død" og krigene forarmede befolkningen, så de ikke mere magtede at holde Kirkerne.

Kirken blev nedbrudt og efter sigende anvendt til udvidelsen af Sønder Omme Kirke.

Nu blev der langt til Kirke, for nogle mere end 10 km. Det havde "lille Hanne", højskoleforstander K. Kristensens mor! I sin bog fortæller han om moderen som søndag morgen drak lidt vand, lagde salmebogen i et klæde og begav sig afsted til

Da Sønder Omme Østersogn byggede 2 kirker i 1877

Sønder Omme Kirke. En mellemmad havde hun med til hjemturen.

Intet under at det helt op til i dag er et mundheld der siger "Hallundbæk kål smager godt på en søndag".

Trofaste var de mod deres Kirke, også mere end det, der var lovbeftet.

Og trofaste var præsterne mod deres sognebørn. Fra 1714 til 1814 boede Wellejus familien i Sønder Omme præstegård.

I 1814 døde den sidste af Wellejus præsterne – amtsprovst var han –.

Der var udbrudt Tyfus i byen Bøvl og ingen turde tage dertil med mad og medicin. Men amtsprovsten red derned, altid med piben i munden. En dag gik den ud, og han sagde:

Nu har jeg det, og få dage efter døde han.

Men andre trofaste præster fulgte efter ham. De fik godt skudsmål, således af J.C. Christensen, som gik til præst i Sønder Omme.

I 1840 kom Vilhelm Birkedal til Sønder Omme.

Mange kom i Kirke, også fra Østersognet.

Fra Raulund havde de over 10 km. til kirken.

De to familier Duedahl fulgtes med Søren Kragssig og hans kone Karoline (f. Sandahl)

I Hallundbæk slog de følge med Hans Madsen, Søndergården. Og efterhånden sluttede folk fra Omvrå, fra Buelund og fra Trælund sig til dem.

For de unge koner, som bar på et barn, var vejen naturligvis dobbelt lang, så engang, da de efter gudstjenesten, stod udenfor kirkedøren for at høre sognefogeden læse nye love op, udbrød Karoline Sandahl i et ønske om, at der kunne bygges en Kirke, så der kun blev halvt så langt at gå for dem ude fra Raulund.

Hvem der i første omgang har taget hendes ord til sig er ikke godt at vide.

Det har ikke været præsten, for Sønder Omme Østersogn var den kæreste del af sognet, som pastor Nissen (1873–1880) i sin tid udtrykte det.

Måske provsten – J. Wahl i Øster Snede har tænkt sit, da han hørte om problemerne.

Han var meget interesseret i Ydre Mission – og her var der indenfor hans provsti brug for at få bygget én Kirke!

I hvert fald: problemet nåede hovedstaden og kultusministeriet og der blev bevilget penge til en kirke.

Hermed begyndte så det store kirkebyggeri – det største efter Valdemars tid.

De to Kirker, som i 1877 blev opført i Sønder Omme Østersogn ville have været de første i dette kirkebyggeri, hvis ikke Omvrå havde sat så meget ind på at få bygget en Kirke netop hos dem.

Niels Møller i Omvrå Anders Jesper Jensen i Nordby og Søren Jensen, som boede netop, hvor Omvrå ejerlaw gik over i Hallundbæk ejerlaw – foretog en rejse over til kultusministeren for at tale deres sag.

Med sig havde de højskolemanden K. Kristensen fra Hoven.

Kultusministeren stod fast på den ene Kirke, men så skilte Søren Jensen sig ud fra den lille deputation og fik talt med Kultusministeren under fire øjne i en vinduesniche, og hvad skete Kultusministeren gik ind på tanken om de 2 Kirker.

Nu var Søren Jensen jo noget af en foregangsmand, og Vilhelm Birkedal kom ofte på besøg i sit gamle sogn, så måske har Søren Jensen antydnet, at det var jo lykkedes at få Nazareth kirken i Ryslinge opført af frivillighedens vej.

Deputationen kom hjem til Blåhøj med tilladelsen, hvis hver gård i sognet ville stille med vogn og heste og 1 mand til kirkebyggeriet én gang om ugen.

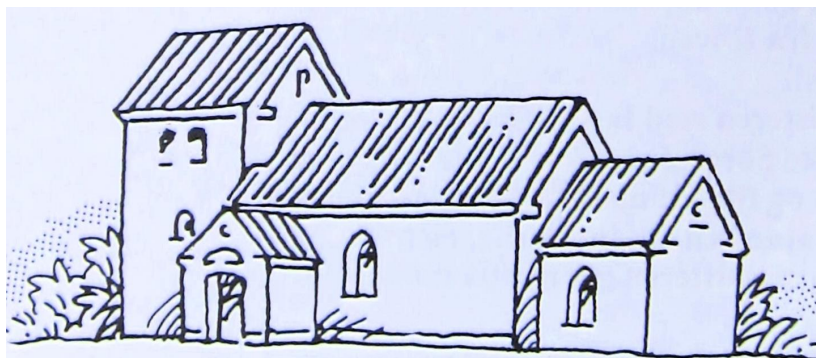
De tog fat. Fra grundstens nedlæggelsen 22 marts 1877 og til midten af september opførte de to Kirker – ikke så lidt af en bedrift.

At indvielsen af de 2 Kirker først fandt sted den 14 oktober skyldtes, at Biskoppen først kunne komme den dag.

Den 3 oktober kunne Østersognets beboere — knap 700 mennesker — læse i Vejle Amts Folkeblad:

"Til kapellan for Sønder omme er beskikket hidtilværende kapellan i Åkirkeby, Riemann".

Da Sønder Omme Østersogn byggede 2 kirker i 1877

Og så forberedte man sig ellers på den store kirkeindvielsesdag – Og hvilken dag!
Vesteregnens beboere strømmede sammen til denne store begivenhed. De vandrede i timevis over hederne og fyldte Kirkerne i hvert fald til bristepunktet.

En gammel dame (Matthie), hvis Mor var med, har fortalt mig, at pludselig opdagede hendes Mor, at hun faktisk svævede frit i luften. Menneskemængden var så tæt sammenpresset, at hendes fødder ikke kunne nå kirkegulvet.
En Umådelig taknemmelighed går igennem alle de skriftlige vidnesbyrd, vi har fra den dag.
Ønsket som blev udtalt – ja digtet i en salme – til nedlæggelsen af grundstenen den 22 marts om at Engle måtte stå vagt om Kirkerne – havde kaldt mand af huse.
Og en begivenhed af rang var starten på det 19 og 20 århundredes store kirkebyggeri.
Har man fulgt lidt med i kirkebyggeriet rundt om i landet, har man opdaget, at det koster. Det gjorde det også her.
En lille dreng, Jens Jørgen Arvad blev dræbt ved et vådeskud, mens forældrene var i Kirke.
To af de mænd fra Blåhøj, der var hos Kultusministeren, døde kort tid efter — Søren Jensen før jul. På selve dagen var en deputation nede i hans gård for at overrække ham en orden.
Og den gård skulle i 1878 blive til præstegård — Der var nemlig ingen bolig til præsten.
Da Kirkerne i 1937 havde 60 års jubilæum, kom der til min mand et brev fra pastor Riemanns søn, hvori han fortalte om præstens boligproblemer det første år.
Jeg har hørt fortælle, at da sognets mænd var samlet for at finde udvej for at huse præsten, var Østergårdens husbond på rejse. Der stod ellers en ledig lejlighed i Østergården Og som man fortalte os: "Havde han været hjemme, havde vi haft præstegården i Filskov".
Men Niels Møller i Omvrå havde et stort stuehus med "a sals" i stuehusets bredde. Dog var der taget et lille gæstekammer

fra.

Der blev pastor Riemann og familie installeret. Skrivebordet stod i kammeret, som var så smalt, at skrivebordsstolen måtte stå i døråbningen, ” A sals” blev så ved forhæng delt i et par stuer.

Niels Møllers søn, Hans Peder Møller, fortalte os, at når husets folk var samlet til ”natten” i det meget store køkken, kom pastor Riemann ofte ud i køkkenet og fik en snak med dem.

Et dejligt sted kom pastor Rieman til at bo det første år som præst i Blåhøj og Filskov.

Fra Arilds tid havde der her ligget en ”Enestedsgård” som efterhånden som familien voksede var blevet til fire gårde.

To gårde var flyttet ud, men to gamle gårde lå der endnu i 1877. De lå der, hvor Hallundbæk løb ud i Omme Å, og store, store engstrækninger strakte sig til begge sider med utallige storke og vadefugle, som holdt til ved de fiskerige vandløb. Engblommer var der mange af, og i egekrattet langs med engdraget var der anemoner og liljekonvaller, ja vild ingefær. Et pragtfuldt åndehul midt i de tusinder af tender land lynchede, som hørte til de 2 gårde.

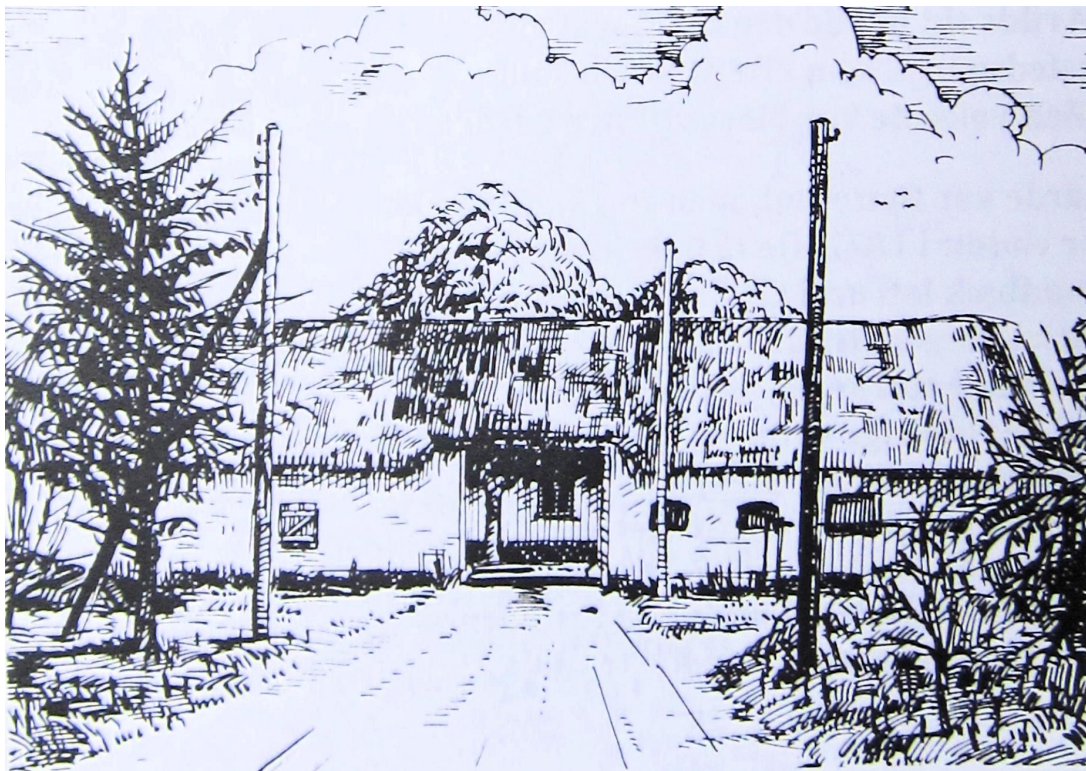
En af gårdene som var flyttet ud, var netop Seren Jensens gård. Som omtalt døde han inden Jul i 1877.

Hans enke tog noget af jorden fra og byggede en ny gård tæt ved Blåhøj Kirke og solgte den gamle gård til præstegård.

Der blev opført et nyt stuehus og der flyttede pastor Riemanns ind. I 1888 flyttede pastor H.U.M. Barfoed og fru Thyra son nygifte ind her, og forfatteren Per Barfoed blev født her.

I anledningen af 60 års jubilæet i 1937 kom fru Barfoed på besøg i sin gamle præstegård.

Spændende var det at høre den livlige gamle præstekone fortælle om sin ungdoms præstegård.

Der var stenpikket gulv i køkkenet, og fru Barfoed fortalte om et græsstrå, som havde slået rod i stenpikningen.

Fra præstegården kunne man se milevidt. Nutidens store plantager var endnu så små, at man skulle nærmest lægge sig ned i græsset for at få glæde af den smule skygge, de kunne give, marken nærmest præstegården var en åbenbaring fortæller fru Barfoed. Blomster myldrede i de dejligste farver.

Mange år senere erfarede hun, at nogle af de blomster, der var med til at skabe den dejlige farvevirkning var stedmoderblomster og rød knæ, – blomster, der fortæller, at her mangler jorden kalk.

Det er så heldigt, at vi har en skildring af dette fra fru Thyra Barfoeds hånd. Hun kom som ung præstekone til Blåhøj i 1888. De to ældste børn blev født i Blåhøj.: Margrethe og Per.

Margrethe blev en skattet medarbejder ved Kofoeds skole. Per blev journalist og forfatter under pseudonymet "P. Sørensen Fugholm".

Her er fru Thyra Barfoeds fortælling, som giver et herligt tidsbillede:

"Den 9. august 1888 oprandt med strålende Solskin over Munkebjerg, og det unge Brudepar tilbragte nogle dejlige Formiddagstimer på det skønne Sted. Vi havde efterladt en mægtig kurv med Blomster hos Ledvogteren ved Holdepladsen ellers havde man jo straks på Hotellet opdaget, at det var et Brudepar, der kom.

Da vi afhentede Kurven, smilede ledvogteren polisk til os og ønskede os "Lykke på Rejsen".

— Som en lille Morsomhed maa jeg fortælle, at da vi efter 25 Aars Forløb var paa Munkebjerg, traf vi den samme Mand, —han var nu Stationsmester dér; han kunne kende os og fortalte, at han endnu havde blomstrende Planter, som stammede fra hin Blomsterkurv. Hans Kone havde taget smaa Skud af de forskellige Blomster, og de blev stadig fornyede.

Vi tog ind til Vejle, hvor vi spiste til Middag, — og vort eget Køretøj med vor Avlskarl Niels Moustgaard (nu Direktør for Slakteri Eksporten i Esbjerg) var Dagen i Forvejen kørt til Vejle for at hente os.

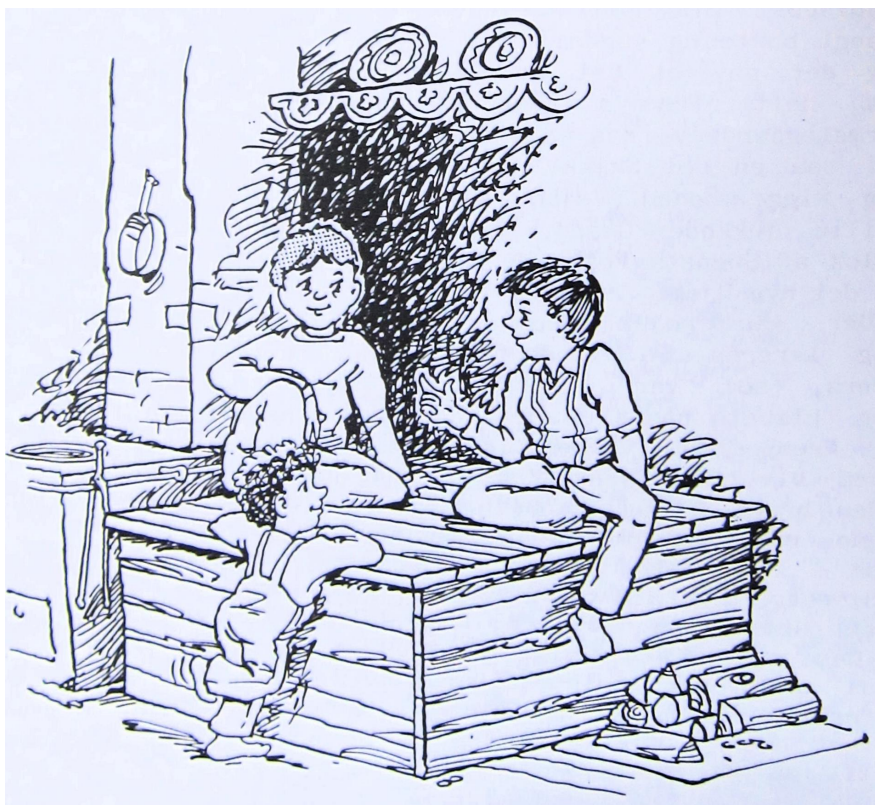
Hvor var det en forunderlig Følelse at sætte sig op i sin egen Vogn og begive sig paa vej til sit eget Hjem! Præsten og Fruen sad paa det bageste Sæde i den lille tosædede Fjedervogn, og paa Bukken sad Niels med den store Blomsterkurv ved siden af sig. Kl. 2 begav vi os paa den lange Køretur, og den første Mils Vej gik gennem skovklædte Bakker og smukke Egne.

Men da vi havde kørt et Par Timer, begyndte det at blive sparsomt med Træerne, og Gaarde og Huse laa noget længere fra hinanden. Vi kom til Uhe Kro ved 4½ Tiden og "bedede" der, drak Kaffe og sad lidt i Haven. — og saa gik Turen videre igen. Paa Vejen mellem Uhe og Filskov — 1½ Mil — saa vi ikke et Træ — kun de store Lyngstrækninger og et enkelt Hus langt i det fjerne, — nu var vi inde i den rigtige Hedeegn. Vejen var lige som en Snor og ret god efter Datidens Begreber; men da vi ved Filskov drejede af fra Hovedvejen, blev Vejen forfærdelig — det var nærmest kun Hjulspor. Min Mand pegede paa en lille Prik langt borte og sagde: "Dér ligger Præstegaarden", og det gav et Sæt i mig, — jeg syntes, den laa helt alene i Lyngen.— Da vi nærmede os Præstegaarden, saa vi, at Flaget vajede, og vi saa en Del Skikkelser fare frem og tilbage og kigge henad Vejen. Da vi kom ind i den lille lukkede Gaard, var der samlet en hel Flok af Sognets Folk, der vilde byde os Velkommen i det nye Hjem.

Der var rejst Æresport ved Indgangsdøren, og Læreren, N.P. Norge, havde forfattet et Vers, som var prentet med store Bogstaver og klæbet paa Pap, — der var anbragt midt i Æresporten. Verset lød saaledes: "Velkommen med Viv fra Fyens

Kyst — og ud til Lyngen den brune, – og se Eder om i det jyske Hjem, gaa ud Lyngblomster at skue. – Og se Eder om i de Hytter saa smaa, dér ædle og trofaste Hjerter dog slaa, og Øjne, der tindrer, som til Himlen kan naa, — og ønsker Eder til Lykke"!

Det var en Selvfølge, at de alle maatte med os ind, og saaledes havde vi allerede den første Aften en Mængde Mennesker bænkedes om vort lange Spisebord. Jeg kunde knap faa Tid til at se mit nye Hjem, – jeg stjal mig til at fare op paa Loftet og ned i Kælderen, og dernede mødte mig et herligt Syn: alle mulige lækre Sager var bleven sendt som Velkomst til de unge Præstefolk. Næste Dag fik jeg dog Tid til at se mig omkring; vi saa i Fællesskab den saakaldte Have, et lille stykke sandet Jord, hvor der pippede lidt grønt op hist og her. Men neden for Haven var der en dejlig Eng, og derigennem løb Sønder Omme Aa, — det var det dejligste Sted, som bødede paa den stakkels Have.

Fra Dagligstuevinduerne havde vi kun Udsigt til den mægtige Hede — med en Faarefold langt borte – og Filskov Mølle som en lille Prik i det fjerne. Jeg saa vist meget ung ud den Gang; der blev sagt, at jeg lignede mere en Konfirmand end en Brud, og jeg var saa bange for, at de "ikke skulde regne mig for noget".

Men hvor blev jeg beskæmmet, thi aldrig har nogen Mennesker taget sig mere kærligt af nogen, end de mennesker gjorde overfor baade min* Mand og mig.— Den første Søndag derude var vi til et stort Barselgilde; det var Pastor Karstofts Brodér, som var Møllejer i Omvraa. En gammel Kone spurgte mig: "Hu gammel æ Di, bette Fruen?" og da, og da jeg bad hende gætte, sagde hun: "Ih to wa', de vaarer da en Stød, inden Fruen noer æ Snies". Jeg blev lidt ked af det, da jeg gerne vilde se lidt ældre ud, end jeg var.

Vi havde som midlertidig Hjælp en ældre Pige, Sine; hun var 36 Aar og var bekendt for at være meget skrap; jeg var bleven gjort saa bange for hende, saa jeg var helt betænkelig ved det hele. Men hvor blev jeg behagelig overrasket, da hun overfor mig viste sig at være den mest hjælpsomme og elskværdige Pige, der ville glæde mig paa alle Maader. Hun spurgte altid om, hvorledes "Fruen" ønskede de forskellige Ting gjort, men da jeg var uvidende om mange af Tingene, og hun var knusende dygtig, sagde jeg: "Jeg er jo ukendt med Skikkene her paa Egnen, – gør De blot, som De er vant til". Og saa

kiggede jeg bag Ryggen af hende, saa, hvorledes hun bar sig ad — og lærte mange Ting paa den Maade.

Vi havde Avlingen selv, — da det jo ikke havde været muligt at faa den borlforpagtet, — og vi maatte jo saa forarbejde alt selv.

Vi kærnede Smør, der i Bøtter blev sendt ind til Vejle, og vi var altid meget spændt paa, om Smørret kom i 2' eller 3' Klasse. I' Klasse opnaaede vi aldrig.—

Vi bagte selv alt vort Brød i en stor Ovn i Bryggerset; vore Piger var saa dygtige til at delte den store Portion — 3 Skæpper ad Gangen — til Hugbrød, og saa "ildede" de Ovnen med 100 Tørv. Til slut krøb de omtrent ind i Ovnen for at mærke, om den var varm nok.— Saadon en bagedag var en hel Festdag for os, og jeg havde en følelse af rigdom, naar jeg saa alle de dejlige brød ligge paa det lange Bord.

Alle Smaakager blev kaldt "Kringler", enten de var runde eller firkantede, og paa Bagedagen var det en ret, at vi maatte faa saa mange, vi ønskede. De var mest lavet af Franskrødsdejg og smagte herligt ikke mindst naar vi kunde nyde Kaffen og

de friske Kager ude ved Bordet i det saakaldte "Lysthus", nogle tremmer, der var anbragt mellem et Par Stænger og behængt med Sækkelærred.

Det var en prægtig Befolkning, vi var kommen iblandt, hjertelige, alvorlige og i høj Grad nøjsomme, og vi talte tit om, at det var sundt for et Par unge Præstefolk at leve blandt saadanne Mennesker og lære Nøjsomhed af dem. Der var ingen særlig rige; men heller ingen rigtig fattige; de fleste havde Laan i deres smaa Ejendomme, og i Terminerne skulle Renterne betales. Men saa solgte de en gris til "æ Rinter", eller hvis den slog Fejl, "tog de lidt fra æ Heist" – det vil sige, at de solgte en god Hest og købte en ringere, som de saa plejede godt.

Vore Naboer var allesammen prægtige Folk; de fleste var ældre Folk og er forlængst døde allesammen. Vor nærmeste Nabo var Niels Skærbæk, der boede 5 Minutters Gang fra Præstegaarden og senere blev vor Forpagter. Hans Kone, Maren, var meget snaksom og kom meget hen til os; hun vilde gerne laane "Journalen", da hun var saa "romansk", som hun sagde. En Dag, da jeg havde Hovedpine, sagde hun til mig: "A ka godt si, te Di haar et eet godt, bette Fruen, Di sier ret saa dum ud af æ Øwn".

Vor Nabo til den anden Side var et Par gamle Folk, Anders Hamborgs; de boede i et ældgammelt Boelssted midt i Lyngbakkerne, – meget ensomt. De havde aldrig set et Jernbanetog eller været i en Købstad.

Der var klinede Vægge og Stengulv, men hyggeligt; jeg besøgte dem tit, da det interesserede mig at se dem forarbejde alt muligt selv. De "timsede" Rugen gennem et stort Sold og bagte "Finbrød" af det bedste af Melet; de bryggede og bagte, alt paa en meget primitiv Maade, men det var morsomt at overvære det allesammen. Anders Hamborgs gamle Stuehus blev mange Aar efter købt af Professor Birck, der havde færdedes meget paa egnen og var blevet begejstret for det gamle Hus. Han lod Halvdelen af Huset staa i den oprindelige Skikkelse og med de ældgamle Møbler — og indrettede sig et Par Værelser til Sommerophold i den anden Halvdel af Stuehuset. Han lod Bakkerne omkring Huset beplante med Gran og Fyr, og nu staar der den skønneste Plantage til Minde om ham.

Et godt stykke længere henne i Lyngen laa Spillemanden Hans Krogs gamle Ejendom. Man kunde kun komme dertil ad en smal Sti i Lyngbakkerne; men det var umagen værd at besøge de to Mennesker. Det var det morsomste Hus man kunde tænke sig; der var saa lavt til Loftet, saa Hans Krog, der var ret høj, aldrig har kunnet gaa oprejst i sine egne Stuer. Men hvor var der hyggeligt! Alle Væggene i deres eneste Stue var behængt fra Loft til Gulv med Billeder i Tapetrammer; det var Udklip fra illustrerede Blade, og Rammerne havde Konen, Hanne Krog, selv lavet. – I de tre smaa Vinduer stod der altid de skønneste, blomstrende Planter, og over hvert Vindue hang et lille hvidt Gardin. Hanne havde i sine unge Dage tjent hos en Rektor i Ribe, og der havde hun lært meget, sagde hun, – og hun tilføjede: "Den Pige, der ikke har tjent i en Købstad eller i en Præstegaard, er der ikke noget ved". Da vi første Gang var paa Vej hen til dem, blev det et øsende Regnvejr, og vi var drivvaade af at gaa paa den smalle Sti mellem de lange Lyngris. Men hvor blev de glade, da de saa os, selv i den forfatning, — og Hanne fik øjeblikkelig noget tørt tøj frem til os. Vi var ved at daane af Morskab, da vi blev ikklædt deres Tøj: min Mand i Hans Krogs blaa Uldhoser og Trætøfler samt en Vadmels Jakke – og jeg i Hannes citrongule Hvergarnskjole, der var rynket over det hele, og hendes Hoser og Tøfler paa Benene. Hun fik i en Fart Kaffēn færdig, – den blev lavet i en Kande af Jydepotteler og smagte herligt, – og Smaakager, "Kringler", havde hun altid. Naar der var Vakance i Embedet, bagte hun aldrig Smaakager, for "hvad skal man dog med Smaakager, naar der ingen Præstefolk er", sagde hun. Man havde begyndt at tale om at faa oprettet Fællesmejerier paa Egnen, men da Hanne Krog hørte dette, sagde hun, at det måtte man endelig lade være med. Hun havde nemlig drømt, at hun saa en Mælkevogn paa Landevejen, og bagefter den kørte en Ligvogn; hun var ganske sikker paa, at Ligvognen ville komme til at køre lige saa ofte som Mælkevognen, da Folk maatte blive underernærede af den elepdige Mælk, de fik tilbage fra Mejerierne.

Hun drømte ogsaa en Nat, at hun saa et Jernbanetog komme kørende gennem Heden, hun forklarede os nøje, hvilken Strækning det kom igennem; og efter nogle Aars Forløb kom Jernbanen gennem Sognet — akkurat paa de Steder, Hanne Krog havde drømt om.

Vi havde nogle prægtige Lærerfolk derude, N.P. Norge, kaldet "Niels Pejser", og hans Kone, kaldet "Stine Pejser". De havde seks Børn og kun en lille bitte Lejlighed med en Stue, et Soveværelse og et lille Køkken, — og Lønnen var 600 Kr.!

Om Sommeren gik de begge paa Høstarbejde hos Gaardmændene og tjente jo lidt ekstra derved, og aldrig har jeg kendt saa glade, tilfredse Mennesker som de to. De blev vore trofaste Venner og kom meget i Præstegaarden; N.P.N. vilde saa gerne have, at jeg spillede for ham, og var glad for, at vi sang saa godt med i Kirken; det støttede ham saa godt, sagde han. Da vi skulde lære Melodien til "Du som gaar ud fra den levende Gud", kunne han ikke komme over det Kryds for E. , som forekommer i 4'linje; hans Violin vilde ikke tage det, sagde han; saa stillede han sig undefor den Stol, hvor jeg sad, og jeg hjalp ham over det svære Punkt.

Saa var der Købmandsfamilien, Hans Madsen og Sofie, der boede oppe i Omvraa, en lille halv Times Gang fra Præstegaarden; vi handlede deroppe, og jeg besørgede de fleste Ærinder selv; saa drak jeg Kaffe hos Sofie, hvilede mig lidt og gik saa hjemad med min Kurv paa Armen. Naar vor unge Pige var deroppe, kom hun tit hjem med den Hilsen, at Sofie havde en Kage i Ovn, og jeg maatte endelig komme op at smage den.

Der var ingen Grænser for, hvad vi fik foræret i de Aar derude: Slagtemad, Kalvefjerdinger, Oksekød i lange Baner, naar en Familie slagtede en Ko, — Fjerkræ, Harer o.s.v. Kælderens bugnede tit af alle de gode Sager, og det hjalp godt paa den lille Embedsløn. I den første Tid var jeg næsten altid med min Mand ude på de lange Spadsereture, og hvor blev vi dog hjerteligt modtaget alle Vegne. Konerne fik hurtigt deres Vaffeljern eller Æbleskivepander frem, og der blev fremtryl let de herligste Ting til Kaffen; de havde deres Flødebøtter og Æggekasser i Behold, da Mejeriernes Tid endnu ikke var kommen derude. De lærte os saa mange Sange, som vi har haft stor Glæde af siden, og vi lærte i det hele taget meget af deres kloge Indlæg i Samtalerne og deres sunde Dømmekraft. De kritiserede aldrig bag Ryggen af nogen af os, de sagde deres Mening til os selv, og vi følte os trygge overfor dem. En Dag fulgtes min Mand hjem fra Kirken med en ældre Kone, som sagde til ham, at der var noget i hans Prædiken, som hun "tøt", han saa forkert paa. Min Mand takkede hende, fordi hun sagde det til ham selv og ikke til andre, og dertil svarede hun: "I to hwa – vi ska' wal hjælp* vo Præjst i æ Klæjr". Det var et typisk Eksempel paa det Forhold, der herskede mellem de prægtige Vestjyder og de purunge Præster, som altid kom lige fra Eksamensbordet derud.

Det var meget interessant at høre de gamle fortælle om den tid, da Vilhelm Birkedal var præst i Sønder Omme. Folk gik gladelig baade to og tre Mil for at høre ham, og de fortalte med straalende øjne om ham og hans Gerning iblandt dem. En Fjerdingsvej fra Præstegaarden var der en skovbevokset Skrænt, kaldet "Lunden", og ved Foden af Skrænten løb Sønder Omme Aa. Det var et stykke Idyl midt i Heden, og vi vandrede tit derned en Sommeraften og nød det storslaaede Syn over Lyngbakkerne. Vejen, gik mellem meget høje Bakker, og det var kun nogle Hjulspor i Lyngen; disse Bakker kaldtes mellem Befolkningen "den swot Sou", og man paastod, at ved Nattetid kunde man se en sort So uden Hovede vandre mellem Bakkerne. Et morsomt Arbejde havde vi om Efteraaret, naar vi allesammen plukkede Tyttebær i vor egen Hede og kravlede paa alle fire rundt i Lyngen. Vi blev tit gjort bange for Hugorme, men mærkværdigvis saa vi aldrig nogen. – I en saakaldt "Plantage" lige tæt ved Præstegaarden var der plantet en Mængde Graner, men de var saa smaa, at de ikke kunde afgive Skygge; vi lavede saa en stor Fordybning under et Par af de største Træer, satte benene nea' i Hullet og brugte Græsset til Siddeplads; og der sad vi tit i Timevis, jeg med mit Haandarbejde, og min Mand læste højt for mig! Et halvt århundrede efter at fru Barfoed havde oplevet sine lykkelige år i Blåhøj præstegård kom jeg som ung nygift kone til den samme præstegård og oplevede modtagelsen. Min mand og jeg fik den samme varme velkomst.

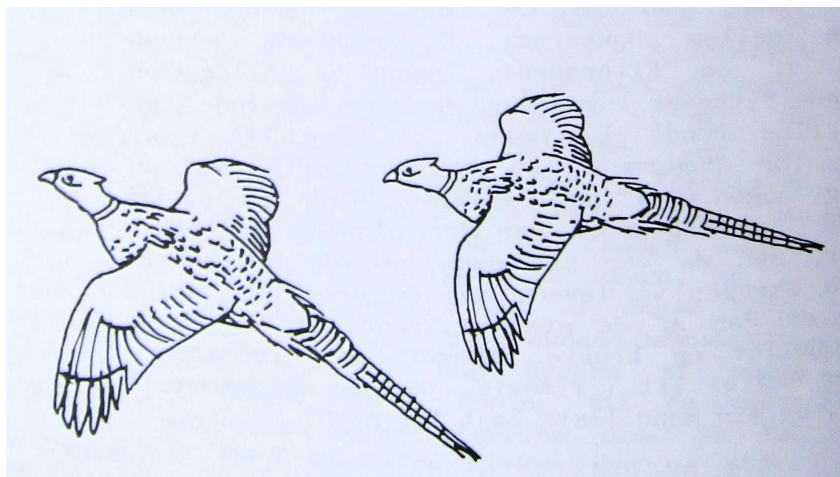
Der var æresport med indskriften: "Pax Dei intranti" – Guds Fred for den indtrædende. Der var mange blomster i æresporten til trods for den meget varme sommer, som havde gjort markerne helt gule.

Og om aftenen kom alle de medlemmer af menighedsrådet, som jeg i de følgende år kom til at værdsætte, ja holde af. De havde deres koner med som medbragte kager til kaffebordet – og hvilke kager!

De havde lejet borde til konfirmandstuen og fået et par af sognets unge døtre til at brygge kaffe.

Og så sad vi der midt iblandt de mennesker, som blev en del af vort liv i de næste 26 år og følte os hjemme.

Når jeg ser tilbage, kan jeg kun være meget taknemmelig for alt det, de har været for os. Jeg har kunnet ånde frit midt iblandt dem og leve et jævnt og muntret virksomt liv sammen med dem og dele deres glæde og sorger. TAK!

Laub.

Et jævnt og muntret, virksomt liv på jord
som det, jeg vilde ej med kongers bytte,
opklaret gang i ædle fædres spor,
med lige værdighed i borg og hytte,
med øjet, som det skabtes, himmelvendt,
lysvågent for alt skønt og stort hernenen,
men med de dybe længsler vel bekendt,
kun fyldestgjort af glans fra evigheden;

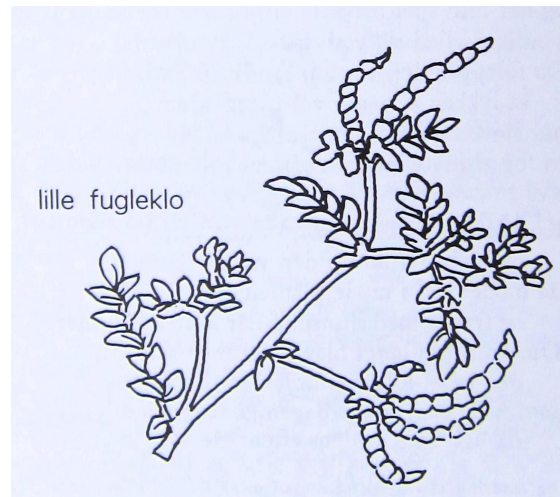
Et sådant liv jeg ønskede al min æt
og pønsede på med flid at forberede,
og når min sjæl blev af sin grublen træt,
den hviled sig ved "fædervor" at bede.
Da følte jeg den trøst af sandheds ånd,
at lykken svæver over urtegården,
når støvet lægges i sin skabers hånd,
og alting ventes i naturens orden:

Kun spiren frisk og grøn i tidlig vår,
og blomsterfloret i den varme sommer,
da modenhed i møde planten går
og fryder med sin frugt, når høsten kommer!
Om kort, om langt blev løbebanen spændt,
den er til folkegavn, den er til grøde;
som godt begyndt er dagen godt fuldendt,
og lige liflig er dens aftenrøde.
Grundtvig.

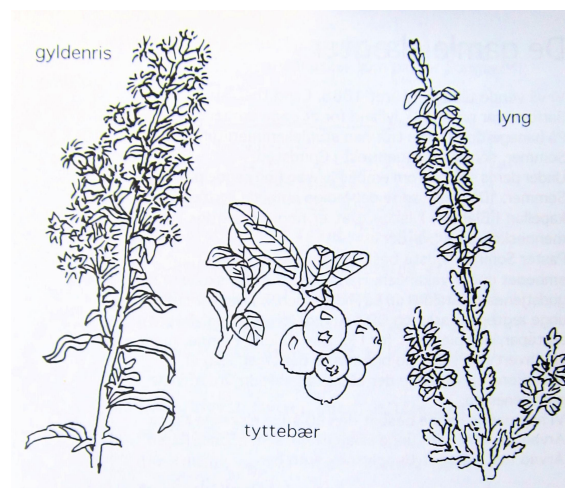
Uddrag og ændring af »Aabent Brev til mine Børn«, 1839, tr. i Barfods »Brage og Idun« IV, 1841. Jvf. E. Trier: "Sange for den kristelige folkeskole", 1874.

Da Sønder Omme Østersogn byggede 2 kirker i 1877

Præstegården var den samme som i fru Thyras tid. Men udsigten fra præstegården helt over til møllen i Filskov var borte. Store smukke graner havde taget den og i stedet dannet en ramme om 3 græsplæner. En dag spankulerede flere fasanhaner i gåsegang hen over den. En anden dag vovede et dådyr med to små kid sig frem, længst borte fra huset. En anden ting der var borte var lyngen. Endnu i 1936 var der store lyngstrækninger, og i 1962 kunne man stadig finde sig nogle smukke buketter lyng at gemme til vinteren. Men i dag skal man nok være heldig, om man kan finde en lille plet, der kan genskabe lynghedens drømme.

“Blomster der myldrer milevidt” klokkelyngen, sortbærrene, tyttebærrene, den lille fugleklo og den vilde timian. En vejgrøft med blomstrende lyng, isprængt liden blå klokke og gyldenris er et syn, som nutidens mennesker må gå glip af.

I stedet er der kommet kornmarker. Nok havde H.C.Andersen skrevet: “Skynd dig, kom, om føje år heden som en kornmark står”.

Men at det skulle blive så flotte kornmarker, havde han nok ikke drømt om. Det der imponerede mig mest, var de store roer, der voksede i den af fru Thyra beundrede blomsterrige mark.

Og når jeg så gårdejerens dejlige sort-hvide malkekøer, måtte jeg glæde mig derover, men selv være taknemmelig for, at jeg også oplevede lynghedens fortryllelse.

Alma Brockdorff.

Da Sønder Omme Østersogn byggede 2 kirker i 1877

De gamle slægter.

Vi vil vende tilbage til året 1888. Cand theol. H.U.M. Barfoed var på rejse i Jylland for at søge embede.

På banegården i Vejle traf han studiekammeraten C.G.F. Sommer, som var sognepræst i Grindsted.

Under deres samtale om embedsansøgning sagde pastor Sommer: "Du skulle søge det ledige embede som residerende kapellan i Blåhøj – Filskov. Det er nogle prægtige mennesker, som bor der".

Pastor Sommer vidste besked, idet han skulle betjene embedet under vakancen. Hans hestekøretøj skulle under gudstjenesten staldes op på Midtgården. Så han kendte det unge ægtepar Karen og Otto Arvad, forøvrigt det første ægtepar, der blev lyst for i Filskov Kirke. I mange, mange år, i hvert fald så længe præsterne benyttede sig af hestekøretøj, vankede der chokolade i Midtgården efter gudstjenesten.

Vi har mange gange besøgt den 90 årige elskelige Karen Arvad. En af hendes unge slægtninge, som er døbt Karen Arvad har bidraget til oplysningerne her.

Otto Arvad kom fra nabogården, Smedegården. Også familien der, har hørt til de prægtige mennesker som pastor Sommer omtalte.

85 aar.

Karen Arvad Jakobsen, Filskov.

Det ældgamle Filskov bestod af ialt 7 Gaarde, hvoraf de 5 laa ret nær ved hinanden langs Aaens Sydside, og den midterste af disse blev kaldt "Midtgaard". De tre Gaarde er i Tidens Løb blevet flyttet, men "Midtgaard" og Nabogaardeu !

Smedegaard" ligger der endnu, og det er paa disse 2 Gaarde, Forhistorien begynder.

Omkring Midten af forrige Aarhundrede ejedes "Midtgaard" af Lars Kristian Larsen, alm. kaldet Lars FilskoV, og Hustru, Dortehea Kirstine; "Smedegaarden" ejedes samtidig af Jakob Skaarup Arvad og Hustru, Maren. Maren og Dortehea Kirstine var Søstre, hvorfor Børnene i de to Gaarde blev Søskendebørn.

I 1849 blev der paa "Smedegaarden" den 4. Maj født en Dreng, som blev kaldt Otto, og paa "Midtgaarden" den 4. Juli en pige, som blev kaldt Karen, og saa er vi da kommen til Begyndelsen; der var vel flere Børn i beggø Familierne, men de vedkommer ikke dette. Disse Børn voksede naturligvis op i nært Venskab og delte Sorger og Glæder sammen, og efter hvad man sagde dengang, havde Otto øg Karen allerede som Børn et godt Øje til hinanden, og dét kan Jo godt Være sandt, men trods det blev Otto og Karen alligevel 28 Aar, Inden de besluttede sig til at gifte sig: Men denne lange Ventetid vidner vist mere end noget andet om den inderlige trofasthed, hvormed de holdt fast ved hinanden.

(Vestkysten 1/7/1934).

Da Sønder Omme Østersogn byggede 2 kirker i 1877

Fra matriklernes tid i midten af 1600 tallet og indtil midten af 1800 tallet var befolkningstallet så godt som uændret, og vi ved lidt om slægterne på gårdene.

I Omvrå boede familierne Karsfoft, Utoft Terkelsen og Madsen.

I Hallundbæk slægterne på Søndergården, store og lille Nørgård og Gammelmark.

I Filskov foruden de 2 nævnte, slægterne på Østergåden, Vestergården, Moustgården, Hvolgård og Hjortlund.

Der kan nævnes endnu nogle få, men det vil føre for vidt her.

Fra alle disse gårde kunne det lade sig gøre at stille med 1 vogn et spand heste og en mand 1 dag om ugen, i 1877 til kirkebyggeriet.

Men når et par unge mennesker ønskede at stifte bo, fik de et fæstebrev på et stykke hede. Der var højst tale om en enkelt ko til at begynde med. Det skete, at den blev brugt foran ploven; men kunne man ikke levere et par heste til kirkebyggeriet så kunne man levere et par stærke hænder. Ikke mange nye slægter kom til Østersognet før 1860.

Nye slægter.

Men nu var der kommet nye slægter til sognet. Folk fra Sønderjylland var søgt op i det gamle land og havde købt gårde.

Det gjalt således Matthis Mikkelsen, som købte Hvolgård og skænkede grunden til Filskov Kirke.

Hedeopdyrkerne.

Men endnu mere gjaldt det nybyggerne, som startede på den bare hede. Om to af de ægtepar, som havde en stor andel i at få kirkerne rejst, har vi skriftlige vidnesbyrd om, "at lyngen kiggede ind ad deres vinduer".

Det gjaldt Karoline og Søren Kragssig i Raulund i Blåhøj Sogn. Karoline Sandahl nåede ikke at se Blåhøj Kirke færdig.

Ved hendes begravelse et par år inden talte bl.a. hendes broder. Han lod talerne trykke og har bringer vi hans tale, holdt i hjemmet i Raulund.

En digter synger om kvinden;

"Fra himlen laante det rige væld

sin magt over barnesvøbet,

og dejligt det risler til livets kvæld

velsignede levnetsløbet!"

Disse ord kom Jeg til at mindes ved min søster Karolines Død, de synes mig at kunne anvendes. Vi synes, at savnet her er tungt, thi hvo skal nu tage sig af barnesvøbet?

Men kvinden laante sin Magt over barnesvøbet fra himlen — og Gud, som gav hende og tog hende igjen, han vil nok hjælpe i savnet. Hun udlecede ikke, hvad man kalder "støvets aar"; men det levnedsløb, Gud gav hende, tør vi nok sigem var velsignet lige til sidste øjeblik! Det vil vi takke ham for, fra hvem al velsignelse kommer; og det ville vi mindes nu her, thim vi kunne tidt bedst se det, naar de kjære tages fra os.

Naar vi nu se os omkring her ved hendes hjem, saa er der nu grønt og smukt rundt om; – men da Søren og Line byggede deres første, lille hytte herude, da var her mørkt og øde, det var vanskeligt for os at finde deres hjem her mellem lyng og moser; men Gud gav velsignelse, hjerterne mødte og i tro i kjærlighed, saa her var godt at være; og velsignelsen hos dem rakte til os, naar vi mødtes i ord, i sang og bøn!

Saa ville vi nu tage afsked med hende som hustru, moder, søster og datter med tak til Gud! Og jeg vil takke den vennekreds, der mødte her i dag og sang afskedssangene med, der gik som en fælles følelse igjennem, fælles om savnet og fælles om haabet, saa denne dag kan maaske være os til velsignelse. Derefter blev sunget:

"Herrens venner ingensinge, mødes skal for sidste gang"!

Også på Søvang i Hjortlund kiggede lyngen ind ad vinduerne til Mette og Hans Pedersen.

I 1871 var Mette på højskole i Askov om sommeren og Hans var der om vinteren 1870 –71. Så tog de fat på at bygge hjem.

Hans Petersen blev grebet af tanken om at bygge kirke og blev medlem af kirkekomiteen i årene op til 1877.

Hans Pedersen, Hjortlund.

Født 2. April 1849. — Død 20. Oktbr. 1927.

En af Hedens Helte.

Torsdag Middag den 20. Oktober døde gamle Hans Pedersen, i daglig Omtale Hans Pejzen eller Hans P. Johnsen, saa vidste alle, baade nær og fjern, hvem det var, og førstkommende Torsdag bringer vi ham til Hvile paa Filskov Kirkegaard. Det er vel værd at dvæle lidt ved Hans Pedersens Minde og høre lidt om hans 78 Aar lange Liv paa Heden.

Hans Pedersen er født den 2. April 1849 paa en lille Gaard i Plougslund i Grene Sogn. I dette blev den lille Hans tidligt holdt til Arbejde, som 5—6 Aars Purk maatte han passe Faar og Kvæg. Da hans Søskende — Hans var den ældste af 8 Børn — voksede til og afløste ham, maatte han deltage i det strengere Arbejde. Hjemmet var fattigt, hvorfor Faderen maatte tjene Penge for at svare Renterne og andre Afgifter. Han kørte paa Fyn for at handle med Jydepotter og Koste af Revlingris, dels paa Markeder og dels ved at køre fra Gaard til Gaard. Hans, der var en rask og livsglad Dreng med Mod og Energi, maatte under Faderens Fraværelse fra Hjemmet passe sine mindre Søsken og hjælpe sin Moder og en Tjenestekarl med Gaardens Drift. Da han var 17—18 Aar, drog han til Egnen mellem Herning og Vejle og solgte Kartoffelmel til de østjyske Bønder. Han kørte tillige til Egnen mellem Vejle og Fredericia med Tørv, som han bortbyttede med Halm. Der var nemlig Knaphed paa Foder paa de fattige Hedegaarde.

Travlhed og Flid prægede hans Barndomshjem, men det blev ogsaa kendt paa Mark og Eng, saa hans Fader med fuld Ret blev omtalt som en af Egnens dygtigste Landmænd.

Om Søndagen hvilede alt Arbejde; men da var der Liv og Røre i Hjemmet, hvor Ungdommen samledes fra fjern og nær, og Dagen gik med Leg og Sang, med Læsning af en Prædiken og Salmesang. Alvor og Gammen kunde saa godt sammen i dette Hjem. Vinteren 1870—71 var Hans Elev paa Askov Højskole. Det stærke folkeliv og Aandsliv, som rørte sig der, gennemstrømmede hans Sjæle- og Hjerteliv, saa han ret lærte "sin Gud og sig selv at kende." Dette gav Mod og Kraft til at tage Kampen op mod Livets Besværligheder, som mødte ham i fuldt Maal. Hans var blevet forlovet med den smukke,

livlige og slagfærdige Sypige Mette Jensen fra Hejnsvig. Hun var i Sommeren 1871 Elev paa Askov Højskole, og den 2. April 1873, Hans' 24-aarige Fødselsdag holdt de Bryllup.

Det unge Ægtepar skulde nu til at skabe et eget Hjem. De havde købt ca. 60 Tdr. Land Hede og Mose i Hjortlund i Filskov Sogn. Der var bygget et lille lavt Hus paa Jorden. Huset var opført af Bindingsværk og Vægge af Ler. Den østre Ende af Huset var indrettet til Beboelse. Gulvet i Forstue og Køkken var toppede Kampesten. I den lille Dagligstue bestod Gulvet af sammenstampet sort Ler. Foruden Kakkellovnen udgjordes Bohavet af et Bord, en Bænk og to Stole, altsammen umalet, en Dragkiste og et Klædeskab. Væggenes Prydelser bestod af et Billede af Askov Højskole og to Billeder af denne Højskoles Elever, et af Vinterholdet 1870—71 og et af Sommerholdet 1871; samt to Brudevers, omgivne af tegnede Søjler og Borter af mere end tvivlsom Skønhed. — Soveværelset — om man kan kalde det saaledes — havde ligeledes Lergulv. Det var meget lille, men der var dog Plads i det for to Senge.

I Husets vestre Ende fandtes Laden, og der var desuden Staldplads til to Stude og to Koer. Omkring Huset saa man den brune Hede — Hans Pedersen sagde selv: Lyngen kiggede ind i Stuen til os gennem de lave Vinduer — og lidt Nord for Huset fandtes en Mose, der begrænsedes af en paa Ejendommens Mark værende Sø. Kun nogle faa Agre var skrælplojede; det var Opdyrkningens ringe Begyndelse.

Det saa sort ud for det unge Ægtepar, men Hans Pedersen og hans tapre Hustru tog fat, saa det duede noget. Vinterfoderet til de faa Kreaturer maatte købes, om Sommeren maatte Kreaturerne nøjes med Mosegræs. Mosen maatte pløjes, hvilket var et slidsomt Arbejde saavel for Plovkørecen som for Studene, men der maatte ikke gives tabt, og efter nogle Aars Forløb var Mosen forvandlet til Agerjord, der har en rig Afgrøde af Havre og derefter Græs. Stykke for Stykke af Heden forsvandt og, omformedes til Kartoffel- og Rugmar.

Indtil Jorden kom til at give Afgrøde, maatte Føden til Folk og Kreaturer købes. Efterhaanden begyndte det at se lysere ud, men saa kom de for Landmændene daarlige Aar i 80erne, og de unges Mod og Kræfter blev sat paa en haard Prøve; der maatte findes en Udvej til at skaffe Penge. Hans Pedersen havde faaet Studene erstattet med en stærk Hest. Han paatog sig saa at levere Grus til Landevejene. Han var ofte borte fra sit Hjem en hel Uge ad Gangen. Hans Hustru maatte tage sig af Arbejdet baade ude og inde, hvilket var saa meget sværere, som hun nu havde en Flok smaa Børn, som ikke maatte forsømmes, saa det var næsten umenneskelige Krav, der stilledes til denne Kvindes store Arbejdsevne, og dog holdt hun altid Hjemmet propert og rent, Lergulvet bestrøet med snehvidt Sand, og de hvidskurede Møbler gjorde et hyggeligt Indtryk paa enhver, der traadte ind i den lille, lave Stue. Om Søndagen fik de Besøg af mange af deres gamle Venner, og da lyste Ægteparrets glade Smil Vennerne i Møde. Andagtsbogen og Salmebogen kom frem, og mangan alvorlig og god Samtale opfriskede Sind og Tanker. Mette syede alt Tøj til voksne og Børn; men dette Arbejde udførte hun mest om Natten. Trods det mægtige Arbejde, denne Kvinde udførte, forsømte hun ikke Børnene, hverken i fysisk eller aandelig Henseende. Altid holdtes de rene, og hun fik Tid til i Ord og Gerning at vise Børnene Vejen til den Gud og Fader, som hun selv troede paa, og hos hvem hun i mangan mødig og angstfuld Stund havde søgt Tilflugt og hentet Styrke.

Fremskridt blev trods alt Følgen af deres Jernflid og deres Udholdenhed. I 1883 byggedes en tidssvarende Bygning til Svinestald m. v.

Nogle Aar efter ramte en uventet Ulykke Ægteparret, nemlig Tabet ved en Kautionsforpligtelse paa et for dem stort Beløb, og Hjemmet truedes med Ruin, saa det saa ud til, at al deres Slid var spildt. Her bekræftedes Sandheden af det gamle Ord, at "naar Nøden er størst, er Hjælpen nærmest". En fra Amerika hjemvendt Broder til Hans reddede dem, men Gælden blev jo dog forøget. Hans Pedersen erstattede et Par mindre Heste med et Par store og stærke, og han gav sig til at køre Fragt mellem Grindsted og Vejle. Denne 6 Mils Tur kørte han hver Uge, ikke sjælden 2 Gange ugentlig. Kl. 2 om Natten maatte Hans staa op, og han kom først hjem den næste Dag ved Midnatstid.

Mads og Jens Duedal havde på marked i Borris truffet Hans Madsen fra Søndergården i Hallundbæk. De fik fæstebrev på noget af hans hede i Raulund, men købte sig hurtigt fri.

De blev meget optaget af Vilhelm Birkedals forkyndelse, hvad man kan læse i deres slægtsbog.

Da Sønder Omme Østersogn byggede 2 kirker i 1877

En søn Anton Madsen var i kirkekomiteen i årene op til 1877.

Vejmand Peder Møbjerg Pedersen og Ane Marie begyndte i 1875 på den bare lyng.

Deres søn Peder Pedersen var et af de menighedsrådsmedlemmer som tog imod os i 1936.

Den 4. April 1853 blev Ane Marie Pedersen født i Nørup Sogn som Datter af Skovfoged Tnomas Skøt.

I de Tider kom man ikke vidt omkring, og da Ane Marie voksede til, kom hun til at tjene på sin Hjemegn, og da bl.a. ogsaa hos Forstraad Bang, Gjøddinggaard. Her har Ane Marie sikkert erhvervet sig sit særlige Kendskab til Kogekunsten, som hun senere gennem sin lange Levetid gjorde Brug af som Kogekone til Gilder, hvilket sikkert tit har bragt en haardt tiltrængt Skilling med hjem til Hjemmet i Hjortlund, som hun i 1875 stiftede med Vejmand Peder Møbjerg Pedersen.

Der begyndtes paa den bare Lyng, saa Nøjsomhed paa alt undtagen Arbejde var en Nødvendighed, og da der med Aarene tillige blev en stor Familie, 11 børn ialt, til at springe rundt mellem Lyngtottere, som dog efterhaanden maatte vige for Agerland, og Tiderne i 1880—90 var daariige Tider, som vi nu har, maatte der overalt tages et Vist skrappt Hensyn til Sparsommelighed, som nok kunde give en Husmoder mangehaande Bekymringer, men et Par af Ane Maries Særkender er et venligt Smil og et godt Humør. Ved Siden af har et godt Helbred hjulpet hende og Hjemmet over og igennem meget, som vilde have trykket andre ned. Vejmandspengene og [Her mangler slutningen]

Nabo til Hans Pedersen på Søvang var Karen Klausen og Markus Klausen som i 1875 begyndte på en hedelod, hvor der dog var opført et hus. Der var dog ikke plads i huset til deres eneste ko, så de måtte bygge et jordhus til den.

Karen Klausen, Hjortlund.

Mandag den 28. ds. kan Karen Klausen, Hjortlund i Filskov Sogn, fejre sin 80 Aars Fødselsdag, hvad just ikke Billedet, som følger disse Linier, og som er fra de allersidste Dage, tyder paa.

Karen Klausen som vi alle, baade nær og fjern her omkring, kalder Bedstemor, stammer fra Neder Donnerup i Give Sogn,

hvor Forældrene havde en Gaard paa 8 Køer og et Spænd Heste, altsaa en jævn stor Ejendom paa den Tid. Der var 8 Søskende, og Karen var den yngste og nu er hun den sidste af Flokken, hvoraf mærkelig nok 3 Søstre var gift og bosiddendes her i samme Sogn, som hun selv kom til at leve sit Liv i.

Selv kom hun hertil som Nybygger, da hun i 1875 blev gift med Markus Klausen; de slog sig ned paa en Hedelod, en Udstykning fra Hjortlundgaard, med et 5 Fags Bindingsværkshus, hvor der var saa lidt Plads, at de maatte lave et Jordhus for Vinteren til den ene Ko, de havde. Det hele gav de 2000 Kr. kontant for, men Kontanterne havde de laant af en ejendommelig gammel Ungkarl; han forlangte, at Renter og Afdrag skulde falde nøjagtig til aftalt Dag, og de skulde selv komme og aflevere dem; men saa kunde han godt stikke en Tier til dem, som de absolut ikke maatte sige Tak for, blot stiltiende tage imod.

Det er selvsagt, at her begyndte Hedeopdyrkerens trælsomme Slid fra tidlig Morgen til sildig Aften. Den nye Hedelod kunde naturligvis ikke svare Afgifterne, derfor maatte der tjenes hvad tjenes kunde uden om hos Egnens Folk, og selv om der, som Tidan gik, kom en Revl Rollinger syv ialt 2 Piger og 5 Dreng, hjalp Karen til ved at gaa ud som Kogekone til Gilder hos Egnens Folk, og det bragte jo altid lidt Gildesmad og lidt Skillinger til Huse. De var saa heldige at finde Mergel og Ler paa Ejendommen, saa de tjente nok mest ved at sælge Mergel og brænde Sten til andre, foruden at de jo brændte, hvad de selv skulde bruge til eget Byggeri.

Nogle af dem, der begyndte på den bare hede havde lidt bedre kår. Det gjaldt dem der fik et stykke hede af deres fars gård. De havde dog deres far at støtte sig til.

Det havde Mads Kristian Hansens to døtre, Karen og Ane. Karen blev gift med Anders Kristiansen og Ane med Kr. Friis. De to søstre har jeg kendt og deres efterkommere. Ingen tvivl om, at der er blevet taget godt fat på arbejdet på den nye kirke ud fra denne gård.

Anders Kristiansen. 75 Aar.

Her ude i Vejle Amts vestligste Sogn lever endnu mange Mennesker, som har levet Hedebondernes trælsomme og nøjsomme Liv og gennem aarelangt trofast Arbejde tvunget den stridige Lyngjord til at give Brød til dem og deres, og de fleste er langt over Støvets Aar.

En af disse Veteraner paa Hedelandet er Anders Kristiansen i Hjortlund ved Filskov; i Dag bliver han 75 Aar. Han var fra Barn af fortrolig med Heden, idet han er født i Stilbjerg, og som Skik og Brug i de Tider var han ikke mange Aar gammel, inden han maatte tjene sin Føde blandt fremmede Mennesker som Hjorddreng. Hans Fader døde, mens Anders endnu var en lille Dreng, men hans Moder giftede sig igen, og flyttede til den Ejendom i Filskov Sogn, som nu ejes af Harald Duedahl.

Gennem sin Ungdom tjente han flere forskellige Steder, men dog paa Østergaarden i Filskov i længere Tid.

27 Aar gl., i 1882, giftede han sig med Karen Madsen, hvis Forældre ejede den Ejendom i Hjortlund, som nu ejes af Niels Tranholm, og herfra udskiltes Nord for Gaarden ca. 30 Tdr. Land, som de saa byggede deres fremtidige Hjem paa. Deres Ejendom var vel for det meste uopdyrket Hede, saa her begyndte de Hedebondens trælsomme Slid med at bryde Hedens Magt. Det gik dog sindigt og støt fremad; til at begynde med var der kun nogle Faar og et Par Køer, som vist endogsaa maatte gøre Arbejde for Ploven, det var jo ikke helt ualmindeligt, men Stude fik de ellers snart, og senere blev der Raad til smaa Heste; ellers var i de Tider de, der havde Heste, ikke saa kneben med at pløje lidt for dem, der ikke havde saa stærk og hurtig en Arbejdskraft.

To Gange 75 Aar. Ane og Kr. Friis, Filskov.

Tirsdag den 2. December bliver Ane Friis 75 Aar. Hendes Døbenavn er Ane Madsen, og hun, or født i Filskov Sogn paa den Gaard, der nu tilhører Niels Tranholm, Hjortlund. Faderen, Mads Kristian Hansen, drev den samtidig med, at han to Gange om Ugen gik Post fra Sdr. Omme til Vejle; deraf kommer det, at hele Slægten fik Kendingsnavnet "Post", hvad jo

ikke var saa mærkeligt i de Tider. Ane havde 8 Søsken, som efterhaanden blev gift, medens det ikke saa ud til, at hun skulde opnaa den Lykke. Ane uddannede sig da som Syerske og drev denne Haandtering i ca. 20 Aar rundt om i Hjemmene, hvad den Gang mest var Skik og Brug. I 1897 havde Livet dog ogsaa Brug for Ane paa anden Maade, idet hun blev gift med Kristian Friis, Hjortlund, hvis Hjem hun kom i som Husbestyrerinde, efter at han var bleven Enkemand; da var Ane 42 Aar.

Hjortlundgård havde store jordtilliggende. Lærer Henrik Pedersen, som havde hentet sin kone på Smedegården, slog sig ned på et stykke hede derfra. Der var dog så megen hede, at han overlod den sydlige del af heden til en ung mand Eskild Klausen, som ifølge folketællingerne havde opholdt sig på forskellige gårde i Filskov inden han stiftede hjem og begyndte at dyrke hede op. Han var "snild til alt, hvad en landhåndværker på den tid tog sig for". Han kunne også sætte en brønd, og han kunne forme døbefonten til den nye kirke.

75 Aar. Eskild Klausen, Hjortlund.

For godt 50 Aar siden kom en ung Mand til Hjortlund ved Filskov fra Give Sogn for at sætte Bo, idet han købte Jord af Henrik Pedersen, som boede paa den Gaard, som nu tilhører Harald Pedersen, og her gik han straks i Gang med at opføre de nødvendige Bygninger til et lille Landbrug; han var snild til alt, hvad en Landhåndværker paa den Tid tog sig for, og har sagtens gjort det meste Arbejde selv.

Eskild Klausen blev saaledes en af de mange Pionerer i Lyngens Land, som vi har haft paa disse Egne.

På Hjortlundgårds jorder i den sydlige ende ind mod Grene sogn slog Hylleborg og Iver Jensen sig ned med den ene ko, som Hylleborg havde fået med sig fra Søndergård i Grene sogn.

Vi har en fortælling om pastor Sommers besøg hos hendes far. Og ud fra den kan vi slutte at Hylleborg og Iver Jensen har hørt til de prægtige folk som pastor Sommer omtalte til pastor Barfoed i 1888.

Hylleborg Jensen, Filskov.

Paa Lørdag den 3. Marts fejrer en af Filskov Sogns ældste sin 80-årige Fødselsdag, og det er gamle Hylleborg; vi kender hende alle sammen; ja, det er næsten Synd at kalde hende gamle Hylleborg, for, det er næsten som aarene ikke – i det mindste ikke de sidste mange Aar – har kunnet sætte sine Spor paa hende; et har tiden ialtfald ikke kunnet tage fra hende, maaske snarere gjort det større; det er hendes gode humør og lyse, venlige smil, som enhver, der kommer i Berøring med hende, bærer med sig hjem som et kært minde og en lille god oplevelse.

Hylleborg er født i Grene Sogn, hendes Fædredegaard er Søndergaard, og 30 Aar gammel i April 1874, blev hun gift med Iver Jensen fra Trøllund i Hejnsvig; de købte en gammel Rønne i det sydlige Hjortlund, i Ly af Bakkeskråningen ind imod Grene Sogn, og de blev saaledes et Par af de mange Pionerer ude i Lyngens brune Land, som Slægtledene efter dem er uhyre megen Tak skyldig. Der var vist næppe pløjet en Fure; det eneste de havde at begynde med var en Ko; som Hylleborg havde med hjemmefra.

Drivkraft var der Intet af de første Aar uden 2 Par flittige Årme, men den gensidige Hjælp var dengang saa meget desto større, saa Aarene gav rigeligt med Slid og Slæb, men ogsaa ubøjelig Vilje til at ville orke den stridige Jord. Den ene Bygning rejste sig efter den anden, og den gamle Rønne maatte tilsidst falde for en ny Ladebygning, efter at de dog først havde bygget et nyt stuehus, og det staar der alt sammen endnu. Efter 22 aars ægteskab blev Hylleborg enke, det var i 1900, og kort tid efter overtog hendes søn Kristian gaarden. Hans kone var datter af Jens Peter Haugstrup, Hjortlund; ogsaa en af hedens kæmper.

Fra disse hedeopdyrkere i den sydlige del af Østersognet vil vi gå mere end to mil mod nordvest og i Nordby træffe en familie, Anders Jesper Jensen og Anne Marie på gården Lykkehåb. Anne Maries far, Otto Jensen Østerholm, var om

Da Sønder Omme Østersogn byggede 2 kirker i 1877

vinteren lærer. Om sommeren dyrkede han hede op. Seks gårde fik han skabt til sine 6 børn. Hver fik de en grundmuret firelænget gård med et spand heste og en halv snes køer. Han kunne andet end dyrke hede op. Til grundstensnedlæggelsen til Blåhøj Kirke d. 22 marts 1877, skrev han en sang om "Gamle Blåhøj", den gamle blåbærhøj som blev kortet af med ca. 90 cm. Den kom til at give navn til kirken, til sognet og til stationsbyen.

Mel.: Jesus din søde Forening at smage.
Gamle Blaahøj, hvor har man dig afskåret,
hoved og skulder har taget dig fra.
Til noget stort har man dig udkåret,
fra grunden hæves du vil mod det blå.
Navnet Blåhøj vil højtidelig være,
når du som kirke beholder dit navn.
Så vi i den kan påkalde Vorherre;
fødes og næres i Frelserens navn.

Længselsfuldt ventes at tiden skal komme,
da klokken sender sin kaldende røst,
klinge og kime, ja vekslende brumme
dybt ind i Hedebondes bryst.
Råb, at det mindes fra hensvundne tider,
hvad som end lever på hjerternes bund,
råbe, at komme må hver som lider,
lægedom gratis at hente en stund.

Når så helbredelsen inderst fornemme,
glæde og tak bryder jublende ud,
hjerternes lovsange da vil istemme,
tillidsfuld til den Treenige Gud,
fryd er der da iblandt himmelens troppe,
englene som på Blåhøj holder vagt.
Ingen den lægende gerning kan stoppe,
hvad der er liv med Vorherre i pagt.

Gud, lad din sæd gennem troende præster
spredes omkring, lad det spire og gro.
Lad Nåde midlerne hjælpe til kræfter,
fremad at kæmpe i levende Tro.
Ja, Gud, lad livet ret kendelig næres,
og lad det golde omveksle til frugt,
så at dit navn i Blåhøj kirke næres
med Helligåndens forfriskende lugt.

Vi har ikke mange skriftlige vidnesbyrd fra Blåhøj, men om folkene på "Gammelmark" i Hallundbnæk ved vi, at de må have været flittige kirkegængere i pastor Rambuschs tid, idet en af deres sønner blev døbt Edvard Rambusch Kristensen,

Da Sønder Omme Østersogn byggede 2 kirker i 1877

opkaldt efter præsten.

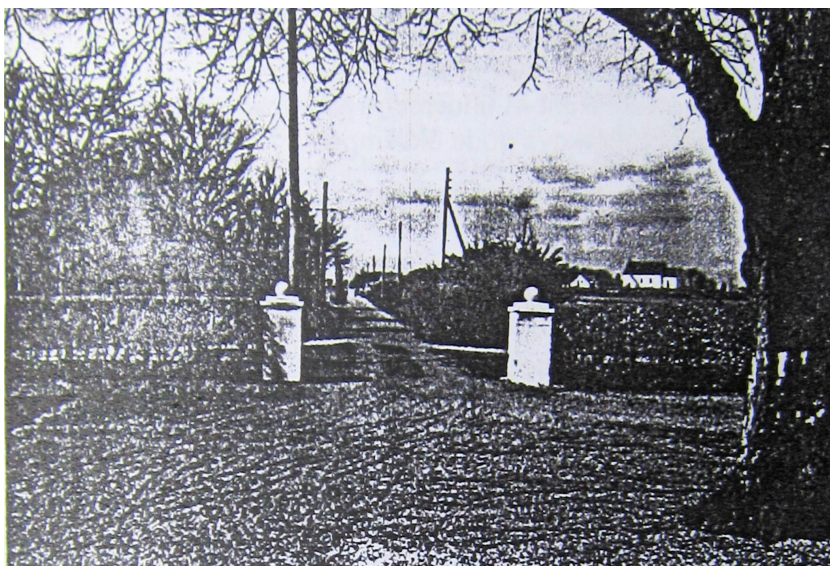
Om Søren Hjøllund, som var lærer har Henning Sørensen fornylig fundet en biskoppelig erklæring om hans dygtighed som lærer, dog kunne han ikke synge. Hans kone havde været på Kolds skole i Ryslinge.

Skorter det på skriftlige vidnesbyrd kan jeg bevidne, at Rasmus Rasmussen, søn af Andreas Rasmussen, kunne alle ministrene fra grundloven og indtil dato. Så vi var nødt til at få støvet vor skolelærdom af, når vi var sammen med ham til onsdagsmøder i præstegården.

Forfatteren C. A. Thyregod har givet en fin skildring af Eriksen familien i Buelund.

Og lærer Norge har vi mødt i fru Thyre Barfoeds beskrivelse. Mange flere kunne nævnes: Niels Larsen i Mikkelpborg hvis kone Mette havde en poetisk åre. Hendes digte findes i folkemindesamlingen på Amager.

Kun nogle få af disse mennesker har jeg truffet personligt. Derimod har jeg gennem mange år haft meget at gøre med deres børn og børnebørn. Og hvis ikke de skulle kunne bygge en kirke, hvem kunne så. Tanken om at bygge en kirke var før 1871 blevet udkastet på kirkestævne af Karoline Sandahl. Den havde nået provsten og kultusministeren og folketinget, og i 1871 kom en biskoppelig erklæring om at der kunne bygges et kapel i Østersognet.

Men disse mennesker skulle ikke have kapel, de skulle have en kirke, ja de skulle have to. Og det fik de. Alle tog de fat. I Raulund hos Niels Chr. Nielsen brændte man mursten, fortæller Herluf Nielsen. Anton Madsen kørte dem op til Blåbærhøjen, og der kom vogne fra alle dele af sognet, belæssede med marksten.

Der har været travlhed i sommeren 1877, for i september kunne man melde at byggeriet var afsluttet. Så ventede man kun på biskoppen, som kom den 14. oktober og indviede kirkerne.

Folk strømmede til, vandrende mil efter mil over hederne.

1500 mennesker fyldte de to kirker. Rasmus Frøkiær var en af dem, der gik mil efter mil for at være med. Kort tid efter slog han sig ned på en gård i Hjortlund med sine 13 børn.

Det rygtedes vidt og bredt at det var lykkedes at få de to kirker rejst. Allerede i efteråret 1877 begyndte man i Brande sogn at gøre kunststykket efter.

En kreds af indflydelsesrige mænd rettede i Vejle Amts Folkeblad en henvendelse til befolkningen om støtte til at få opført en kirke i Uhre og Skærlund. Det kunne være interessant at undersøge hvor mange sogne der fulgte Blåhøj og Filskovs gode eksempel.

Nordlys.

Da Sønder Omme Østersogn byggede 2 kirker i 1877

I Grækenland findes der en meget stejl klippe. Den ligger på et ufrugtbart område, som kun beboes af munke. Der er i hundredvis af munkeklostre på dette område; som hedder Athos; men det mest utilgængelige kloster ligger på spidsen af den stejle klippe. En munk ved navn Simon så engang et lys på toppen af klippen og så det som et tegn på, at han skulle bygge et kloster helt deroppe.

Der har i radioen været en reportage af en danskers besøg i dette kloster, og da jeg hørte det, kom jeg til at tænke på noget, jeg hørte for 50 år siden.

Min mand kom hjem fra et besøg på Brande sygehus. Den mand, han tog ind for at besøge, lå på en tosengs stue. Da min mand var ved at sige farvel, sagde den anden patient på stuen, at han ganske vist ikke var fra Blaahøj sogn, men han ville nu gerne fortælle præsten i Blaahøj noget! Og så fortalte han, at han som lille dreng havde været på besøg hos sine bedsteforældre, der boede på aftægt i et hus nær ved deres tidligere gård. Gården var Søndergården i Hallundbæk. Bedstefaderen hed Hans Madsen og sønnesønnen hed August. Det var altså August Søndergaard, der fortalte følgende til præsten i Blaahøj. Han havde nu en gård i Skærlund i Brande sogn.

En sen aften kom Hans Madsen ind til drengen og den gamle kone og sagde, at de skulle komme ud og se noget, de aldrig havde set før.

De værgrede for sig. Det var sidst i september, og vejret var køligt. De ville helst blive i den varme stue; men gamle Hans Madsen blev ved, og for at føje ham, gik de så med ud. Så stod de da der og så nordlysene komme i bølger ud mod nordvest. Ingen træer tog udsigten. De så nordlysene strække sig helt fra kimingens rand og op over himmelen lige over deres hoveder. Kun en ting brød horisonten. Det var højbakken Blaahøj, hvis omrids trådte skarp frem mod den røde himmel. – Og pludselig dannede lysbølgerne et kors deroppe over højen.

Vi er så heldige, at vi kan sætte dato på denne begivenhed, i VEJLE AMTS FOLKEBLAD for året 1870 står der nemlig fortalt, at der den 24. september var et pragtfuld nordlys med lysbølger over vesteregnet.

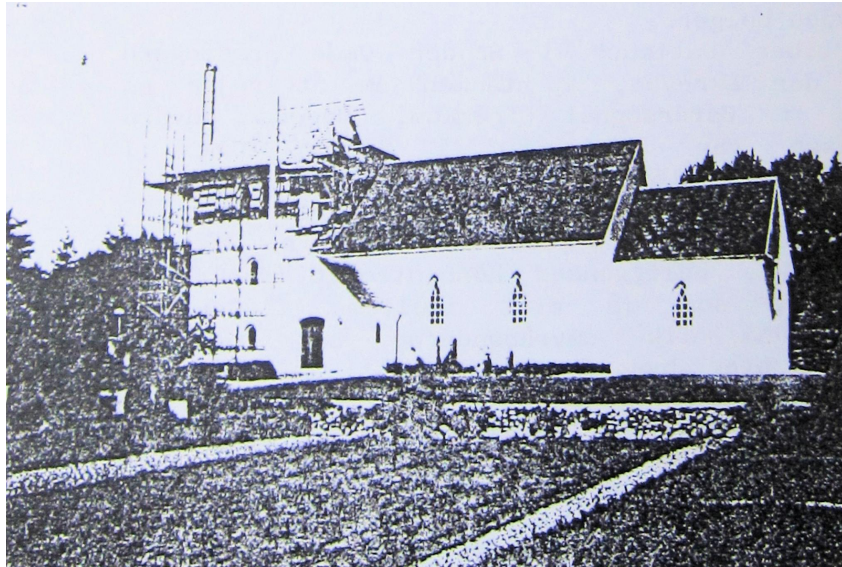
Den 25. september var der også nordlys, men uden bølger.

I "Liber Daticus" i Sønder Omme præstegård står der skrevet, at tanken om at rejse en kirke i Østersognet fremkom, medens Edvard Rambusch var sognepræst i Sønder Omme. I året 1871 blev pastor Rambusch forflyttet til et andet sogn. Helt indtil året 1876 var planerne om den nye kirkes beliggenhed koncentreret om gården Egebjerg, som lå midt imellem Filskov og Omvrå. Så fik Omvråbønderne sat igennem, at der blev bygget to kirker i Østersognet, en i Filskov og en i Omvrå, og resultatet blev, at der blev bygget en kirke der, hvor de to gamle og drengen havde set korset over højbakken Blaahøj.

125 år er mange år, ingen er tilbage af dem som byggede kirkerne. Jeg har for år tilbage talt med nogle af dem, der byggede. De ældste blandt os er børn af dem, der var børn, da de byggede. Men deres bygningsværk står der, deres udholdenhed har gjort lyngheden til en kornmark. Deres sindelag er gået i arv til i dag. Den bygning der skal rejses i dag er ikke kirkerne – de står der. Men der er stadig brug for at bygge. Bygge videre med den udholdenhed og offervilje de lagde for dagen og med det sammenhold og den hensyntagen til naboer, som var grundlaget for deres arbejde.

Her ved 125 års dagen kan kirkernes børnebørn sige videre til deres børn:

Ja styrk den tjener
med kraftens ånd
og børnene hans tillige,
lad værket lykkes ved deres hånd
lad blomstre med os Dit Rige.

Hans Majestæt har under 10. d. M. allernaadigst reskriberet mig saaledes:

Christian den Niende etc.:

Vor synderlige Bevaagenhed! Vi give Dig hermed tilkjende, at Os er af Vort Ministerium for Kirke og Undervisningsvæsenet allerunderdanigst foredraget et forslag til Oprettelse af et reciderende Kapellani for Sønder Omme og Houen Menigheder under Ribe Stift udi Vort Land Nørre Jylland. Efter at have taget dette Forslag under Vor allerhøieste Overveielse ville Vi allernaadigst have fastsat følgende Bestemmelser:

1. Der oprettes et reciderende Kapellani for Sønder Omme og Houen Menighed fra 1. Septbr. d.a. at regne.
2. Den reciderende Kapellan skal være pligtig til at overtage den selvstændige Bestyrelse af de præstelige Forretninger for den østre Deel af Sønder Omme Sogn med Undtagelse af den der vedrøre Skolevæsenet, saavel som i Tilfælde af Sognepræstens lovlige Forfald eller Vacance i Sognekaldet at besørge den præstelige Gjerning for det hele Pastorat, samt iøvrigt finde sig i de bestemmelser, der maatte blive givne angaaende Omfanget af hans Embedsvirksomhed.
3. Der tillægges bemeldte reciderende Kapellan en fast aarlig Løn af Statskassen af 2000 Kr., der udbetales af det paa Finansloven bevilgede Beløb til utilstrækkeligt lønnede geistlige Embeder, og desuden Nydelsen af Høitidsofferet og Accidenterne af det ovennævnte Distrikt, imod at han aarlig afgiver af sin løn 270 Kr. til Sognepræsten.
4. Kapellanen skal være pligtig til at tage Bopæl i Distriktet og selv holde sig med Bolig og Befordring.

Derefter vil Dig allerunderdanigst haver at rette og Vedkommende Saadant til Efterretning at tilkjendegive.

"Befalende Dig Gud!"

Hvilket herved tjenstligt meldes Deres Højærværdighed til behagelig Efterretning og videre Bekendtgørelse.

Ribe Bispegaard, den 20. September 1877. A. Balslev.

Højærværdige Hr. Provst Vahl.

18. Marts 1871

I hermed følgende Andragende anholder Beboerne af den østlige Deel af Sønderomme Sogn om, at Ministeriet vilde forhjælpe dem til at faa opført en Kirke eller et kapel i Midten af denne Deel af Sognet.

Sognepræsten har skrevet sin Erklæring paa selve Andragendet, og det ledsages af Provst Vahls Betænkning.

Jeg skal i den anledning tillade mig at ytre følgende: Ribe Stift trænger især i hedeegnene, hvor efter haanden større Strækninger bliver opdyrket og befolkede, til fler Kirker. Der er mange Sogne, hvor ikke faa Beboere har over 1 Mil nogle

endog over 1½ Mil til deres Kirke, og det for det meste ad ringe og besværlige Veje. Jo mere Lysten til at høre Guds Ord er bleven vakt i vore Dage, desto mere føles denne Ulempe. Noget raades her vel Bod herpaa derved, at der paa flere af saadanne er nidkjære Præster, der ikke skyr Besværlighederne ved at drage om til de fjernere Steder i Sognet og samle Beboerne til Bibellæsning eller andre Opbyggelsestimer. Men saadan er dette ikke Tilfældet paa alle Steder, og det tilstedeværende Savn kan i alt Fald kun for en Deel herved blive afhjulpet.

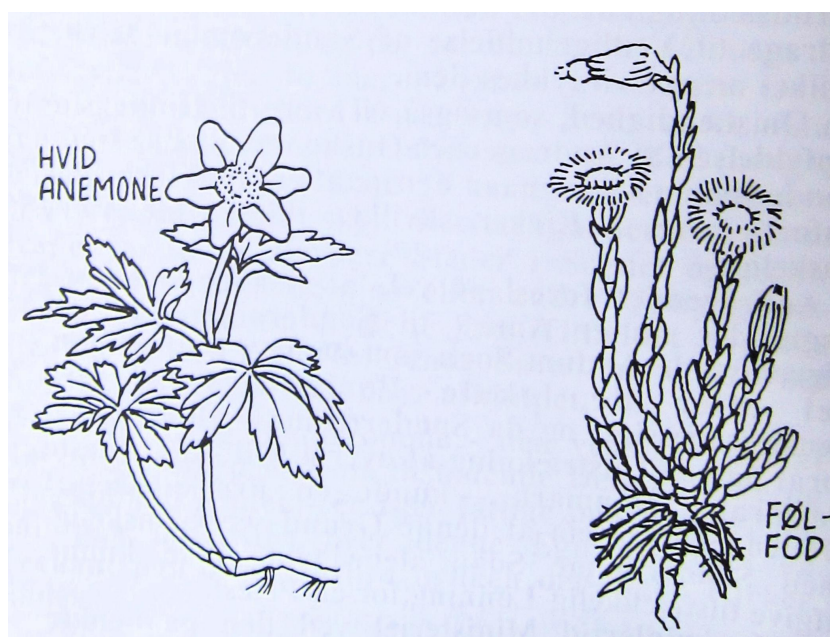
Egnen omkring Sønder Omme – den vestlige Deel af Nørvang Herred med de tilstødende Dele af Ribe og Ringkjøbing Amter – er især fattige paa Kirker, jeg har paa mit Kort over denne Egn afstreget en Trekant paa over 9 Mil, i hvilken der ingen Kirker findes.

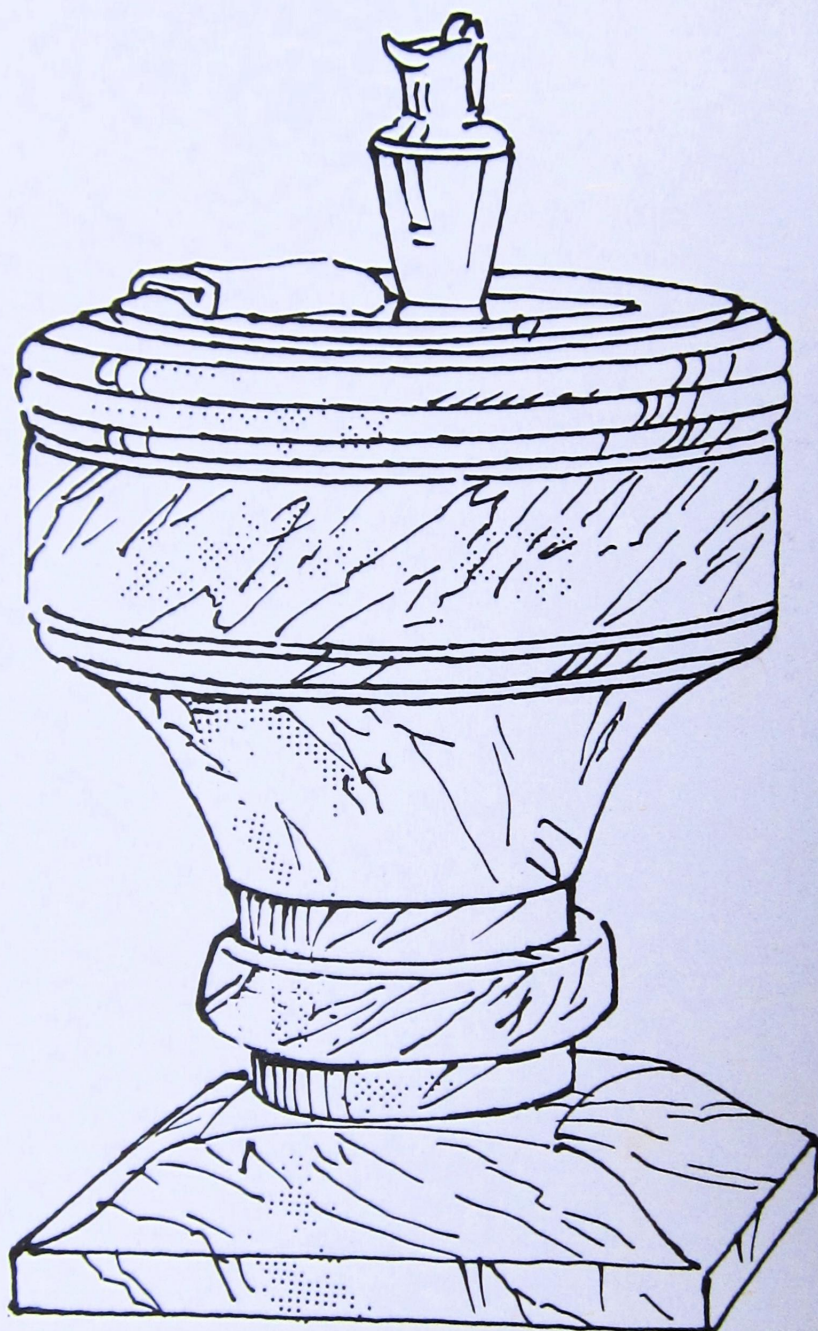
Om denne Trang til fler Kirker efterhaanden kan blive afhjulpen, vil mest bero paa, om Ministeriet vil kunne tilveiebringe Midler dertil, thi paa de fleste Steder kunne de fattige Beboere kun tilskyde lidet. Hvad nu det foreliggende Andragende angaar, da er det unægteligt, at der er Trang til en Kirke i den østlige Deel af Sønder Omme Sogn, hvor der findes en Befolkning af 5 – 600 Mennesker, der har fra 1 til 1 3/4 Mil til Kirke.

Men det Bidrag, som Andragerne tilbyder til Opførelse af en Kirke – 4 – 500 Rdl. – vil, om det end maa anses for ret betydeligt i Forhold til de fattige Beboeres Evne, ikke strække langt, og Tilbudet synes endog kun at være gjort under den Forudsætning, at de kunne blive fritagne for at bidrage til Vedligeholdelse af Sønder Omme Kirke, hvilket næppe vil lykkes dem.

En Omstændighed, som også vil være til Hinder for Opfyldelsen af Andragernes Ønske, er, at Præsten i Sønder Omme vilde, naar den paatænkte Kirke blev opført, have 3 Kirker, hvilket ikke vilde være ønskeligt.

I Andragendet foreslaas vel, at henlægge Houen Sogn, der nu er Annex til Sønder Omme, til det tilgrænsende Aadum Sogn som Annex. Dette kunde vel efter de lokale Forhold være ret hensigtsmæssigt, og da Sønder Omme – Houen Pastorat har en Udstrækning af over 4 Mil – det største Pastorat i Danmark – kunde en Fraskillelse af Houen Sogn ogsaa af denne Grund være ønskelig, men Sønder Omme Sogn alene vilde ikke kunne afgive tilstrækkelig Lønning for en Præst. Skulde imidlertid Ministeriet ved den paatænkte omordning af Gejstlighedens Lønning og Oprettelse af et Pensionær – og Hjælpefond blive til baade at skaffe 3 – 4000 Rdl. tilveie til Opførelse af en lille Kirke i den østlige Deel af Sønder Omme Sogn og at forskaffe en Præst for en tilstrækkelig Lønning efter Fraskillelsen af Houen Sogn, saa maatte jeg paa det Allerbedste anbefale Sagen til Ministeriets Opmærksomhed.

DØBEFONT I FILSKOV KIRKE 1877 - 1971